

15. Шерстнёва А. И. Аналогия применения как средство повышения уровня общих компетенций иностранных студентов / А. И. Шерстнёва, О. В. Янущик, Е. Г. Пахомова // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – №6. URL : <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=11052>
16. De Solages Bruno. Dialogue sur l'Analogie / Bruno De Solages. – Paris : Aubier, Editions Moutaigne, 1946. – 174 p.
17. Hall R.P. Computational approaches to analogical reasoning: A comparative analysis / R.P.Hall. – 1989. – № 39(1). – P. 39–120.
18. Kedar-Cabelli S.T. Analogy / S.T. Kedar-Cabelli // From a Unified perspective Hellman, 1988.
19. Pet'ko L.V. Brainstorming and the formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university (for the specialties 023 "Fine Arts" and 022 "Design") / L.V.Pet'ko // Economics, management, law : challenges and prospects: Collection of scientific articles. Psychology, Pedagogy and Education. – Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India. 2016. – P. 214–217.
- URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10739>
20. Pet'ko Lyudmila. Teaching methods and the formation of professionally oriented foreign language learning environment in conditions of university / Lyudmila Pet'ko / Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – No. 4 (July/August). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 73–87.
- URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11084>
21. Wolstencroft J. Restructuring, reminding and repair: What's missing from models of analogy / J.Wolstencroft. – 1989. – AICOM. – № 2(2). – P. 58–71.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2016

УДК 378.015.31:17.022.1

Ю. І. Попелешко,

кандидат педагогічних наук, асистент

(Мелітопольський державний педагогічний університет)

yulia.kosteva@yandex.ru

ЛОГІКО-СТРУКТУРНА ПОБУДОВА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Анотація

Традиційні уявлення про закономірності становлення особистості, розвитку інтелекту, творчого потенціалу школяра і вчителя збагачуються новими теоріями, концепціями, інноваційними технологіями, моделями, варіативними освітніми програмами, що вимагає посиленої уваги до фундаментальних основ розвитку науки і практики. Ціннісний підхід у нашому дослідженні дозволяє визначити у якості методологічної основи теорію цінностей, педагогічний аспект якої створює можливість під новим кутом зору розглядати проблеми оновлення педагогічної освіти у виші.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, моральна поведінка, освітні цінності, принципи цінностей.

Summary

The traditional ideas about regularity of personality's becoming, development of intelligence, creative potential of pupil and teacher are enriched by new theories, concepts, innovative technologies, models, variation of educational programs that require increased attention to the fundamentals of science and practice. The value approach in our study gives opportunity to determine as the methodological basis of the theory of values, pedagogical aspect of which creates the possibility of a new angle to consider problems of renewal of teacher education at the university.

Key words: values, moral behavior, educational values, principles values.

Постановка проблеми. У дослідженні ми розглядаємо суб'єктивні цінності як зразки орієнтації свідомості та поведінки особистості. При цьому із всього різноманіття визначення поняття "цінність", що існують у зарубіжній та вітчизняній літературі, ми віддаємо перевагу точці зору Ф. Адлера, який, виділяючи чотири групи визначень цінності, до одної з них відносив «щось, поміщене в людині, похідне від її потреб і розуму» [1]. При цьому окрема людина або сукупний об'єкт (суспільство, держава, культура) розглядаються

як «носії цінності». У вітчизняній літературі О. Ручка виділяє в особливу групу цінності, які розглядаються ним як “специфічні утворення в структурі індивідуальної або суспільної свідомості, що виступають як ідеали і орієнтири особистості і суспільства” [2, с.128-131]. Окрім того, ми вважаємо, що про цінності є сенс говорити з урахуванням діяльності людини, яка може бути визначена як відношення суб’єкта до чогось. Характер такого відношення вказує на те, як суб’єкт відноситься до певних об’єктів. Таким чином, узгоджуючись з категоріальним аналізом поняття “цінність”, принципами типологізації цінностей у загальній філософії освіти, ми дійшли висновку, що цьому дослідженню найповніше відповідає визначення “цінність”, дане А. Фірсовим. Ми поділяємо його точку зору і розуміємо під цінністю “специфічну функцію свідомості людини, що є рухомою основою людської діяльності і функціонує в чотирьох основних режимах: цілі, ідеалу, норми і факту, які проявляються в історії і закріплюються культурою у формі смислу” [2, с. 74]. У процесі діяльності людина вступає у відносини з об’єктивним світом, створеними нею речами, з іншими людьми. “В результаті в освоєному світі вона споглядає саму себе і формує відношення до самої себе (оволодіває самосвідомістю). Саме цим пояснюється суспільна природи людської свідомості” [3, с.348].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки, сучасні підходи до визначення ціннісних орієнтацій конкурентоспроможного фахівця привертають увагу не лише педагогів, а й філософів (П. Копнін, П. Кравченко, В. Молодиченко, В. Кремень, Т. Троїцька та ін.), соціологів (Л. Герасіна, В. Кузь, Л. Сокур’янська та ін.), психологів (Л. Добровольська, С. Максименко, О. Ткаченко та ін.) переважно в контексті проблеми єдності теорії і практики, що є цілком закономірним з огляду на універсальність і постійний розвиток цього феномену. У професійно-педагогічній підготовці вчителів найбільш дослідженими є дидактичні (Т. Амельченко, Т. Бельчева, Н. Воскресенська, Н. Максименко, М. Окса та ін.), виховні (С. Зверева, Г. Кит, Л. Москальова та ін.), мовленнєві (Н. Лесняк, З. Митяй, О. Попова та ін.), проєктувальні (М. Воронка, С. Ізбаш, І. Шапошнікова, І. Ковальчук та ін.), прогностичні (М. Елькін, М. Сверстюк), комунікативні (М. Головкова, Н. Готчельф, А. Коробченко, Л. Савенкова та ін.), інформаційні (П. Бельчев, Н. Царьова та ін.) вміння педагога. У дисертаційних роботах останніх років формування педагогічних умінь, логіко-структурної побудови ціннісних орієнтацій у студентів та вчителів досліджувалося переважно за дидактичними, виховними, загальнопедагогічними напрямками.

Мета статті – показати, що смисл ціннісної свідомості полягає в дотриманні мінімальної загальної низки цінностей і правил поведінки для збереження кожним свободи жити за власним бажанням. Освіта є тим «містком», який переводить людей у нову епоху, і саме на нього повинна спиратися ціннісна свідомість. Тому в умовах, що склалися, одною з найважливіших умов до освіти є її аксіологізація. Особливо ця проблема гостра і актуальна для сфери освіти як у зв’язку зі здійсненням нової стратегії її розвитку, так і тому, що “ми не маємо педагогічної аксіології в якості самостійного предмета наукових досліджень”. Здійснення комплексної розробки аксіологічних аспектів історичного розвитку світової і вітчизняної освіти дозволить обґрунтувати ті цінності, на які слід орієнтуватися сфері освіти, і визначити в самому процесі освіти ті цінності, на яких будується їх розвиток.

Виклад основного матеріалу. Ми виходимо з того, що цінності мотивують дії і вчинки людини, є її орієнтирами в об’єктивному історичному світі. В. Тугарінов вказував, що пізнання, оцінка і практика є основами життя людини і людства, тому ціннісні регулятиви поведінки були вже в період становлення первісного суспільства [1, с.4]. Елементом змісту первісних норм поведінки є усвідомлення людиною ціннісних відносин, які безпосередньо виростають зі стадних інстинктів тваринних предків людини”.

О. Панфілов відзначає, що Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв також вважали цінності відносин історично первинною формою духовної діяльності людини. Вони виникають безпосередньо з біологічних відносин. Якщо розглядати сферу застосування категорії “цінність”, то можна відзначити, що в міру складності і суперечності цінностей в їх реальному бутті можна визначити їх однозначно як тільки “позитивні” чи “негативні”. У той же час В. Тугарінов обмежував сферу застосування категорії “цінність” і розглядав їх як позитивне явище [4, с.11]. Коли ми говоримо про ціннісну свідомість, ціннісне відношення, ціннісну поведінку, то наділяємо їх позитивними характеристиками.

Ми спираємось на структуру ціннісного відношення, яка представлена у філософії як трьохрівнева: внутрішньогруповий рівень, де регулятором спільного життя виступає користь; міжгруповий (державний, суспільний) рівень, де основну роль ціннісного відношення відіграє ідея блага; особистісний рівень, на якому відносини регулюються цінністю. Основними елементами ціннісного відношення є: первинний шар бажань, очікувань і переваг, які утворюють вихідний рівень масової свідомості (ментальність); життєвий (не уявний) вибір індивіду між орієнтаціями на найближчі цілі та віддалену життєву перспективу. На рівні ментальності в цьому виборі виступає наперед суспільне визначення, соціокультурні орієнтири; усвідомлення індивідом того факту, що життєвий вибір, взагалі, і орієнтація на цінності є неодномоментним актом, а довготривалим життєвим станом; перетворення ціннісного вибору в основу для оцінки: на індивідуальному рівні – це той момент, коли сумніви переходять в переконання, вчинок – у поведінку. Вчинок звично розглядають як “одиницю”, акт поведінки, у якому виявляється відношення до оточуючих людей і суспільних вимог, а також процес формування особистості дитини, розвитку її потенційних можливостей. Вчинок необхідно відрізнити від дії, які є “одиницею” діяльності. Дія – це процес, мотив і предмет якої не збігаються [5, с.269]. Таким чином, цінності можуть виступати як зразки орієнтації свідомості і поведінки людей.

Історико-генетичний підхід, здійснений нами в процесі дослідження, дозволив представити один з варіантів логіко-структурної побудови педагогічної аксіології як сукупності специфічних освітніх цінностей. Аналіз поняття “цінності”, теоретичних джерел з аксіологічної проблематики переконує нас у тому, що будь-яка освітня цінність, яка виступає як підґрунтя орієнтації свідомості і поведінки особистості, містить три компоненти: ціннісну свідомість, ціннісне відношення, ціннісну поведінку.

У контексті нашого дослідження дуже важливим є уточнення трактування “ціннісної орієнтації” в його сучасній інтерпретації і того значення, яке надається їх формуванню у вихованні як динамічному процесі. Гуманістична педагогіка визначає ціннісні орієнтації як надання переваг (або відкидання) певних сенсів і побудованих на їхній основі способів поведінки, а їх формування як виховний процес на базі співвіднесення суб'єктивного досвіду з наявними в певному соціумі моральними й культурними зразками, відображення конкретного розуміння цілей людського існування, життєвих переживань і престижних уявлень про належне та естетичного смаку [6]. Ми вважаємо, що виявлені М. Оксою протиріччя необхідно враховувати під час логіко-структурної побудови педагогічної теорії цінностей, яка може спиратися на такі принципи [7]:

1. Принципи історичної та соціокультурної мінливості освітніх цінностей.

Освіта – історичний процес, вона постійно перебуває у стані продовження і розвитку. “Завдання аксіологічно спрямованої освіти, – наголошує В. Кремень, – орієнтувати навчальний процес так, щоб викликати процес мисленнєвого оновлення, розумового осяяння і естетичної насолоди. Студенти мають осягнути, що можна думати поліваріантно, адже мислення містить в собі нескінченний потенціал можливостей, що і є творчістю. Тобто кожна думка, до якої суб'єкт навчання буде підведений низкою

аргументів, є тільки одна з можливостей мислення, що визначає його творчий потенціал: творчість виконує роль очищаючого моменту, який дозволяє людині йти шляхом дійсного пізнання” [8, с.10].

Виникає протиріччя: ідеалом, зразком виступає сучасна культура і сучасна людина, однак вони самі собою не відповідають тим вимогам та ідеалам, що стоять перед ними. Відсутність же сталості освітніх цінностей у суспільстві може привести, за зауваженням Н. Нікандрова, до іншого протиріччя: як бажані будуть проголошуватись одні зразки поведінки, а в житті заохочуватись інші: “За такого протиріччя завжди перемагає життя, якщо тільки не застосовувати пригнічення; такий досвід у нас також був”. Для цього, як вважає В. Зінченко, необхідно подолати розрив між освітою і культурою, освітою і суспільством, в першу чергу, на рівні побудови змісту освіти. Гуманістична спрямованість розвитку вітчизняної системи освіти в нових умовах, яка знайшла відображення в законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту” та інших документах, що регламентують діяльність освітньої сфери, актуалізують увагу на професійній підготовці вчителя, створюють, на наш погляд, передумови для реалізації принципу співвідношення освітніх і соціокультурних цінностей. Принцип логіко-історичної спадкоємності освітніх систем є основоположним для сучасної ситуації, тому що кожна освітня система існує у визначеному соціокультурному просторі і під час розширення в сучасних умовах взаємодії з іншими культурами зберігає своєрідність національних культур і етичних цінностей. Мова йде про те, що в умовах інтегрованого світу освіта, покликана виконувати охоронну, захисну функцію, в зв’язку з чим ідея збереження, розвитку і збагачення національних цінностей і традицій стає актуальною для подальшого реформування освіти. Національні цінності освіти, які необхідно розглядати як своєрідні орієнтири не лише в розвитку вітчизняної педагогічної практики, але і теорії, в кращих своїх зразках є загальнолюдськими цінностями освіти [9, с.50].

2. Принцип інтеграції традиційного та інноваційного як визнання необхідності вивчення і використання вчень минулого, а також можливості і законності інновацій. Інноватика як спеціальна галузь досліджень новацій виникла в 30-ті роки ХХ століття на Заході як відображення загостреної в умовах кризи потреби фірм у діяльності з розробки і впровадження нових послуг. Спочатку предметом її вивчення були економічні та соціальні закономірності створення і розповсюдження науково-технічних упрощень, згодом вона стала охоплювати власне новації в різних сферах діяльності. До 70-их років інноватика стає складною розгалуженою галуззю, яка використовувала знання філософії і соціології, психології й теорії управління, економіки і культурології. Під інновацією ми розуміємо цілеспрямовану зміну, яка вносить в певну соціальну одиницю – організацію, суспільство, сферу діяльності – нові, відносно стабільні елементи. У наш час розрізняють різні види інновацій, у тому числі в освіті: довгострокові і короткострокові, радикальні й реформістські, авторитарні й ліберальні. Як відзначає Н.Юсуфбекова, інновація здійснюється легше, якщо є перевага нового в порівнянні зі старим, якщо нове сумісне з існуючими цінностями і досвідом. У той же час треба пам’ятати, що перетворення нововведення в традицію в звичний спосіб діяльності знижує його ефективність [10, с.5]. Таким чином, інтеграція традиційного та інноваційного – складний протирічний процес. Рух від нової ідеї до нової практики веде до перетворення первинних ідей і досвіду. В основі такого процесу лежать пріоритетні цінності педагогічного співтовариства, тобто те, що визначається важливим, корисним, підвищує або знижує значимість інновації. У той же час розповсюдження педагогічних інновацій не можна звести до ціннісних процесів: інтересу, сприйняття, зміни значимості. Ієрархія теорії цінностей повинна відображати її ціль, завдання, зміст, основні функції, результати.

Виокремлюючи стимулюючі цінності, ми відштовхуємось від розуміння педагогіки як науки технологічної, що визначає процес руху від цілі педагогічної діяльності до її

результату. Однак оцінити результативність педагогічної діяльності у багатьох випадках досить важко. Добре чи погано навчена людина, можна зрозуміти на багато років пізніше, причому одна і та ж людина може бути навчена чомусь добре, а чомусь погано. Організація процесу навчання як становлення мислення учня, організація навчального матеріалу в певній послідовності, яка забезпечує це становлення – основне завдання методики.

Різні предметні технології забезпечують ціль – мінімум. Однак практично відсутні технології, які забезпечують ціннісні і рефлексивне знання, без якого важко створити стійку основу для реалізації цілі – максимум – духовного самовдосконалення особистості. З одного боку, це процес, що не піддається технологізації, а з іншого – ніяке знання не може бути засвоєне поза рефлексивною діяльністю і ціннісними орієнтаціями. Оскільки в реальному освітньому процесі цілі, технології їх досягнення, результати діяльності неподільні, стимулюючі цінності можуть розглядатися як умова і засіб формування пізнавальної діяльності, пізнавальної активності школярів.

Таким чином, виконане дослідження дає підстави зробити висновок, що педагогічна теорія цінностей, визначаючи ціннісні основи гуманістичної парадигми освіти, сприяє вирішенню пріоритетних для світової педагогічної думки завдань. Узагальнений ціннісний процес становлення і розвитку ієрархії ціннісних орієнтацій відкриває нове об'єктивне поле подальших досліджень з таких проблем, як ціннісні пріоритети освіти і педагогічної діяльності; психолого-педагогічні умови формування ціннісних орієнтацій школярів в освітньому просторі; розробка понятійно-термінологічного апарату педагогічної аксіології та ін.

Висновки. Реалізація ціннісного підходу в оновленні педагогічної освіти студентів передбачає посилену увагу до набуття майбутнім учителем принципово важливих для нього орієнтацій, від яких залежать стержневі основи діяльності, його педагогічне і життєве кредо, образ – Я учителя, постать майбутньої професійної лінії.

Виконання ціннісного підходу дозволяє обрати серед множини проблем педагогічної освіти обмежену кількість провідних педагогічних ідей, що становлять її “аксіологічне ядро” і зосередити увагу дослідників на основних педагогічних цінностях, процесі їх набуття студентами на рівні ціннісних професійних орієнтацій майбутніх учителів.

Аксіологічні орієнтації входять у більш широку підструктуру ціннісних орієнтацій педагога, яка є якісно новим рівнем їх розвитку за рахунок елементів інноваційного і системного опанування базисних педагогічних категорій, ідей, закономірностей.

Ціннісний підхід виступає в цьому випадку як принцип розвитку аксіологічного потенціалу майбутнього вчителя, корінним особистісним новоутворенням якого є система ціннісних професійних орієнтацій майбутніх учителів.

Провідні структурні лінії професійного становлення і розвитку особистості майбутнього вчителя, яким є його орієнтація, не можуть бути сформульовані поза системою наукових педагогічних знань. Тому в процесі вивчення генези виховання ціннісних професійних орієнтацій майбутніх учителів у вишах України другої половини ХХ – початку ХХІ століття характеру ціннісних орієнтацій студентів необхідно звернутися до складної проблеми взаємозв'язку традиційного та інноваційного в педагогіці, аксіології та інноватики в педагогічній освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адлер Ф. О нравственном воспитании / пер. И. Д. Городецкого. – М., 1989. – 168 с.
2. Ручка А. А. Социальные ценности и нормы / А. А. Ручка. – К.: Наукова думка, 1976. – 152 с.
3. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – М.: Политическая литература, 1986. – 576 с.
4. Тугаринов В. И. Теория ценностей в марксизме / В. И. Тугаринов. – Ленинград: ЛГУ, 1968. – 124 с.

5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А. Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.
6. Сухомлинська О. В. Цінності в історії розвитку школи в Україні // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / за заг. ред. О. В. Сухомлинської. – К., 1997. – С.3-8.
7. Окса М. М. Західноєвропейська філософська антропологія: категоріальний аспект / М. М. Окса. – Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. – 115 с.
8. Кремень В. Г. Аксиологічний зміст спрямованості національної освіти в Україні / В. Г. Кремень // Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи : III міжнар. наук. конф. 13-14 травня 2011 р. / зб. матеріалів. – Харків : "Міськдрук", 2011. – С. 8-14.
9. Окса М. М. Сучасна педагогічна антропологія: визначення предмета, методи та їхня характеристика / М. М. Окса // Педагогічні науки та освіта : зб. наук. праць Запорізького ОІППО. – Вип.2. – Запоріжжя : ТОВ "ЛІПС" ЛТД, 2008. – С.148-159.
10. Ярославцева М. І. Діагностика творчої самореалізації студентів ВНЗ в межах педагогічної практики / М. І. Ярославцева // Наукові записки кафедри педагогіки ХНУ ім. В.Н.Каразіна : зб. наук. праць. – Вип.XVII. – Харків : Видавництво "Основа" ХНУ, 2006. – С.110-116.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2016

УДК: 378+371.13+372.461+371.15+81'25+811.581

О. В. Попова,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського")

Alex-Popova@yandex.ru

МОДЕЛЬ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація

Стаття присвячена проблемі моделювання експериментальної методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти. У статті репрезентовано модель означеної підготовки; специфіковано експериментальну методику професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти.

Ключові слова: модель, експериментальна методика, професійно-мовленнєва підготовка, майбутні перекладачі китайської мови.

Summary

The article is devoted to the problem of modelling the experimental methods of professional and speech training of future interpreters of Chinese under conditions of university pedagogical education.

The model of the training is represented in the article. The experimental methods of professional and speech training of future interpreters of Chinese under conditions of university pedagogical education are considered.

Key words: model, experimental methods, professional and speech training, future Chinese interpreters.

Коректність розробки процесуально-змістової структури педагогічного експерименту сприяє отриманню достовірних даних. З іншого боку, правильний вибір інструментарію уможливило вірну інтерпретацію результатів експериментального навчання. Започатковане дослідження в межах професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови передбачає виникнення певних складнощів через різноспрямованість педагогічної освіти та змістом спеціальності "Філологія. Переклад (китайська мова)", що зумовлює **мету** статті – змоделювати експериментальну методику професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови в умовах саме університетської педагогічної освіти. Розв'язанню поставленої проблеми сприяє